

Els maulets que defensaren Catalunya

Com cada Onze de Setembre, Catalunya commemora, en la diada nacional, la derrota en la Guerra de Successió i la invasió, una guerra en què van participar dos regiments de maulets valencians: el dels Desemparats i el dels fusellers de Sant Vicent Ferrer.

La commemoració, en democràcia, de la diada nacional de Catalunya, ço és, l'11 de setembre, és relativament recent. Ho és tant que només des del 1976 es pot celebrar sense cap mena de repressió. Tot i així, l'èpica de la celebració es remunta al segle passat, quan, en plena Renaixença, un grup de lletraferits va obrir la tradició de portar ofrenes florals al monument de Rafael Casanova, unes ofrenes que volien recordar la rendició de Barcelona en la Guerra de Successió, després del llarg setge de catorze mesos de durada a què havia estat

sotmesa per l'exèrcit de Felip V. Amb el temps, aquesta data ha esdevingut el símbol de la desfeta catalana, desfeta que culminava el procés de decadència, iniciat amb la unió de la Corona d'Aragó amb la de Castella. La resistència de la ciutat va tenir de protagonistes d'excepció uns batallons de maulets valencians, alguns membres dels quals reposen també ben a prop del Fossar de les Moreres.

La Guerra de Successió es va presentar, d'una banda, com una contesa ideològica i de concepció de l'estat. Una d'absolutista i centralista, la del pretendent francès,

Felip de Borbó, i una de federalista i de neoforalista, la de l'arxiduc Carles d'Àustria. Alhora, i d'una altra banda, la guerra es va convertir en el veritable tauler d'escacs en què es dirimia el futur de la corona hispànica i d'Europa. La Corona d'Aragó va donar suport a la candidatura de l'arxiduc Carles, i Castella es va inclinar pel pretendent francès. Abans de morir, Carles II havia designat hereu aquest darrer, que a la llarga fou reconegut internacionalment com a legítim successor.

El 29 de juny de 1707, Felip de Borbó, eufòric per la victòria en la

batalla d'Almansa, dictava una llei que anul·lava els furs de l'antic Regne de València i l'ajupia a les lleis castellanès. El pretendent francès feia així cas dels seus consellers de guerra. El duc de Berwick, en entrar amb les tropes filipistes a la ciutat de València, va proclamar premonitòriament: "Este reyno [el valencià] ha sido rebelde a Su Magestad y ha sido conquistado, habiendo cometido contra su Magestad una grande alevosía. Y assí no tiene mas privilegios ni fueros que aquellos que Su Magestad quisiere conceder en adelante". En aquest sentit, l'abolició del furs era una represàlia contra la rebel·lia dels valencians durant la Guerra de Successió, entaulada després de la mort del darrer rei dels Àustries. L'actitud rebel va persistir molt de temps després de la derrota d'Almansa. Així, algunes partides de miquelets, comandades moltes pel maulet Joan Baptista Basset (vegeu EL TEMPS, núm. 732), es retiraren a les muntanyes per lluitar contra la Nova Planta borbònica.

Però, a poc a poc, Castella anava assimilant, tant culturalment com políticament, el País Valencià. La política centralitzadora i uniformitzadora, impulsada per Felip de Borbó, es feia cada vegada més palesa. Així, a molts valencians —entre els quals hi havia els miquelets—, només els va restar una solució: fer cap a Catalunya, únic territori on encara es disputava la guerra entre l'arxiduc Carles i el pretendent francès, Felip de Borbó, i on encara es mantenien les institucions d'autogovern.

Tot i que el conflicte bèl·lic va sofrir un canvi de rumb amb el reconeixement internacional de Felip de Borbó com a legítim successor, la guerra es va perllongar al Principat fins l'any 1714. Les autoritats catalanes no acceptaren de cap manera els acords del tractat d'Utrecht, signat el 1713, que atorgava la corona hispànica al candidat francès, i es van mantenir rebels als borbons. Fet que va provocar la ira del pretendent francès, ja reconegut com a monarca. Felip de Borbó, sense cap enemic exterior, va concentrar tots

**Felip de Borbó,
sense cap enemic
exterior, concentrà
tots els exèrcits
contra el Principat.
Pobles i ciutats
queien davant les
forces filipistes.**

els exèrcits contra el Principat. Pobles i ciutats anaven caient davant la força de l'exèrcit filipista, que comptava amb un poderós aliat, Lluís XIV de França. Vista la reeixida campanya contra els pobles de Catalunya, el nou monarca va decidir d'assetjar la ciutat de Barcelona per acabar d'extingir els focus de rebel·lia mostrats per tota la Corona d'Aragó.

Així, el 25 de juliol de 1713 començava el setge de Barcelona, que va durar fins l'11 de setembre del 1714. De primer moment, el general encarregat de dur endavant i d'executar els moviments militars dels franco-castellans va

ser el duc de Pòpuli. Els atacs anaven destinats a destruir les muralles i baluards que fortificaven la ciutat de Barcelona. Durant un any, les tropes borbòniques van envoltar la capital del Principat, tot esperant el moment definitiu d'esclafar els batallons austriacistes. Aquest cop de gràcia va arribar quan el duc de Berwick va prendre el comandament borbònic el juliol del 1714. Berwick va intensificar a marxes forçades el setge terrestre i el blocatge marítim. Va encerclar amb trinxeres tota la ciutat i disposà un nombrós exèrcit (més de 35.000 homes i 5.000 de cavalleria contra els 5.000 de les tropes austracistes) entorn de les ja debilitades fortificacions de la ciutat.

Un setge asfixiant. Berwick va apostar per una tàctica de lenta, però constant i eficaç, extenuació. Els bombardeigs, que esdevingueren el pa de cada dia, anaven esmicolant a poc a poc les velles muralles i impediè el flux necessari de queviures que havien d'alimentar la ciutat assetjada. Mentrestant, dintre la murada, es van organitzar, encara que a menor escala, regiments per mantenir ben defensada la plaça. Els austriacistes

El duc de Berwick (agenollat) rep de Felip de Borbó el Velló d'Or per la gesta d'Almansa, principi del procés de despersonalització del Regne de València. El duc de Berwick va ser també el general de les tropes borbòniques al setge de Barcelona.

L'11 de setembre Barcelona capitulava davant les tropes filipistes. Els

malmesos baluards i les velles murades no pogueren suportar els constants bombardeigs a què foren sotmesos. Els borbònics van esperar uns dies per envair la ciutat.

tes no posseïen el poder logístic que mostraven superbament els borbònics, i el supliren amb més moral que res.

El 3 de setembre de 1714 el resultat del setge era evident. A la ciutat, li restaven escassos dies perquè les tropes franco-castellanes, majoritàries, hi entraren triomfalment. Les muralles eren completament obertes. No servien per a la defensa. Vista aquesta desastrosa situació, el conseller Rafael de Casanova i el general comandant Antoni de Villarreal pretenien una capitulació honrosa, que no va ser mai acceptada pel poble català. La ciutat va resistir fins a la rendició dramàtica de l'11 de setembre.

En tot moment, des del principi del setge fins a la capitulació, una important colònia de valencians van afegir-se al bàndol austriacista. Eren valencians refugiats del sever règim borbònic que havia implantat, després de la derrota d'Almansa, Felip de Borbó. En tot moment, la colònia de valencians va tenir una participació activa en els esdeveniments bèl·lics. Així, un cop les autoritats de la Generalitat catalana hagueren decidit de continuar la lluita contra els borbònics —després de la consumació del tractat d'Utrecht—, els valencians, juntament amb aragonesos, van donar total suport a les actuacions catalanes. Una de les primeres mesures a emprendre fou la constitució de dos regiments de

maulets. L'un, regular i anomenat regiment dels Desemparats, clara evocació de la Mare de Déu dels Desemparats, actual patrona de València i en aquells moments venerada per les classes baixes i populars del cap i casal valencià. L'altre regiment maulet pertanyia als d'infanteria irregular, on s'aplegaven tots els veterans disponibles. Aquest batalló va ser anomenat regiment de fusellers de Sant Vicent Ferrer.

El nombre de combatents que formaven en aquests dos regiments era més aviat esquàlid, si ens atenem a les xifres de l'exèrcit franco-castellà. Així, com a molt, unes sis-centes persones devien formar part dels dos regiments al començament del setge de la ciutat. La importància no era significativa, quantitativament, però sí que la participació d'aquests batallons maulets en la Guerra de Successió a Catalunya tenia un valor simbòlic, emocional. Tot i així, el paper estratègic i militar exercit per Joan Baptista Basset, o el del general del regiment de Sant Vicent Ferrer, Josep Ortiz, va ser destacat, igual que el de molts altres caporals de l'exèrcit, com Tomàs d'Anglesola, Francesc Maïans o Josep Estadell. Aquests tres darrers van morir els dos darrers mesos de setge.

Segons que narra Santiago Albertí en el llibre *L'Onze de Setembre* el regiment dels Desemparats va ser un magnífic exponent del

que haurien pogut ser les unitats que no existien, per desídia de l'administració aliada, a l'hora tràgica d'Almansa. El coronel elegit per regir el batalló dels Desemparats, Josep Vicent Torres i Eiximeno, era un home de coratge desmesurat i gran experiència en els afers de palau. Havia estat secretari per València en l'antic Consell de la Corona d'Aragó, organisme dissolt després dels decrets de la Nova Planta al País Valencià (1707) i Aragó, quatre anys després. Torres i Eiximeno, tot just acabada la contesa, va romandre onze anys empresonat.

D'una altra banda, el regiment de fusellers de Sant Vicent Ferrer, dirigit per Josep Ortiz —mort el mateix 11 de setembre de 1714 en la defensa del baluard de Sant Pere—, es va caracteritzar per la duresa i combativitat que en tot moment havia palesat. Però no solament hi hagué aquest regiment irregular. Tot i que no se sap l'origen dels seus membres (no hi ha gaires estudis exhaustius sobre els batallons i, en canvi, abunden els treballs de caire romàntic), n'existí un altre d'encapçalat per un altre valencià conegut per Marcos.

La participació valenciana en la defensa de Barcelona no solament té una importància simbòlica, per la presència dels dos regiments més o menys constituïts; també cal destacar l'aportació econòmica de la família Dalmau, que procedia del municipi valen-

cià de Vinaròs. Els Dalmau van crear un fort negoci de revenedoria al Port de Barcelona, que s'introduí amb gran profit en el joc d'importacions i exportacions. L'ajut dels Dalmau a la Generalitat catalana era justificat per l'extenuant blocatge a què fou sotmesa la plaça de Barcelona. Així, i segons que explica Albertí, durant els sis primers mesos de resistència, els Dalmau donaren al govern català no gaire menys que el pressupost ordinari de la Generalitat en dos anys normals. Ben mirat, una contribució no gens desdenyable.

Tot plegat, i com Antoni Furió bé diu en la seua *Història del País Valencià*, "la Guerra de Successió havia estat també una oportunitat de revigoritzar i estrènyer els lligams entre els països de la Corona d'Aragó, debilitats des de la unió dinàstica amb Castella". La derrota, en canvi, en va accelerar, segons Furió, la plena integració

ARXIU

Felip de Borbó esdevingué el successor de la corona hispànica després del tractat d'Utrecht, signat el 1713. Així, "por justo derecho de conquista" va derogar els furs i constitucions de la Corona d'Aragó amb el Decret de Nova Planta.

dins la monarquia espanyola, ara ja sense les traves dels ordenaments forals, i pel distanciament polític i cultural, "nacional", entre el Principat, les Illes i el País Valencià.

Els dos regiments maulets que

van defensar Barcelona del setge borbònic no foren altra cosa que un exemple d'aquesta revigorització dels lligams entre els regnes de la Corona d'Aragó.

Salvador Giménez

Col·lecció Poesia Edicions de la Guerra
Fatum. 35
Wenceslau Ventura
64 pàgs. PVP 1.100 ptes.

Col·lecció Diccionaris i Material Complementari
Recull de refranys valencians. 9
Vicenta Adell Cerdà
144 pàgs. PVP 1.800 ptes.

III Agenda Escolar 98-99
144 pàgs. PVP 500 ptes.
8 pàgs. Suplement tot color

Col·lecció Investigació
Francesc Ferrer Pastor
Dones i llenguatge: una mirada masculina. 3
R. Morant, M. Penarroya i J. Tornal
136 pàgs. PVP 1.800 ptes.

Col·lecció Contes de Tots
El senyor del castell. 9
Albert Hernández i Xulvi
48 pàgs. PVP 650 ptes.

denes
EDITORIAL

Pol. Ind. Alqueria de Mina - Arts Gràfiques, 58
Tel. 96 397 44 66* - Fax 96 397 48 42
Apartat de Correus, 85 - 46200 PAIPORTA (València)

Col·lecció Estudis
Obra Filològica (1931-1991). 9
Josep Giner i Marco
A cura d'Antoni Ferrando Francés
amb la col·laboració de Santi Cortés
688 pàgs. PVP 4.875 ptes.

Col·lecció Infantil
L'abella baralladissa. 5
Francesc Ferrer Pastor
52 pàgs. PVP 500 ptes.

La Mediterrània, un oceà de vida